

Találkozások az OPKM-mel

Jáki László

Életem alakulása és az OPKM

Humán érdeklődésem ellenére a háború utáni légkörben a negyedik gimnázium után szüleim „gyakorlati” pályára irányítottak. Így kerültem a Bárczy-féle iskola-építési program (1909–1914) keretében épült gyönyörű szép Vas utcai felső kereskedelmi iskolába. Itt hamarosan felfedeztem a tetőtérben a Fővárosi Kereskedelmi Szakkönyvtárat. A főleg polgári beállítottságú kereskedelmi és társadalomtudományi könyvek iránti érdeklődés ekkor már (1948-at írtunk) minimálisra csökkent. A tágas, szép de szinte teljesen olvasó nélküli üres könyvtárban viszont egy kedves könyvtáros hölgy¹ örömmel fogadott. Szinte egyetlen olvasójának megengedte, hogy az emeletnyi magas polcokon, szekrényekben önállóan keresgessék. Osztálytársaim elismeréssel nyugtázták a hónom alatt cipelt vastag könyvet, és így lett ragadványnevem az „OLVASÓ Jáki”. E ragadványnév feltételezhetően hozzájárult, hogy rendszeresen kölcsönözsek újabb és újabb könyveket.

Egy alkalommal az amerikai gazdaságot az 1930-as évek elején meghatározó *New Deal* programmal² foglalkozó könyvet találtam, amit fel tudtam használni egy dolgozat írásánál. Óriási sikerem volt. Munkámat több osztályban is felolvasták, és valószínűleg ez is hozzájárult ahhoz, hogy a matematika és fizika tanáram elnézőbben „értékeljék” gyenge teljesítményemet.

Az életemet alapvetően befolyásoló könyvtár viszont a filiáléja volt a *Fővárosi Pedagógiai Könyvtárnak*. Így olvasójegyem ide is érvényes volt. Itt gazdag társadalomtudományi, pszichológiai anyagból válogathattam. Ez a tény meghatározta érdeklődésem alakulását és továbbtanulásom irányát. Az ott dolgozó könyvtáros kollegák kedvesen fogadták az érdeklődő diákot, s még azt is elnézték, ha polgári, „burzsoá” szerzőket olvastam. Ekkor ez már szigorúan tiltva volt. A könyvtár, az ott dolgozó kollegák – nevükre sajnos már nem emlékszem³ – kedvessége nyilvánvalóan befolyásolta a könyvtár, az olvasás iránti érdeklődésemet, majd továbbtanulásom irányát.

Mindez úgy függ össze az OPK múltjával, hogy a Fővárosi Pedagógiai Könyvtár gazdag anyaga alapját képezte az 1958-ban megalakult *Országos Pedagógiai Könyvtárnak*. Amikor mint kutató 1959-ben az OPK-ban megjelentem, a Fővárosi Pedagógiai Könyvtár katalógusai számomra már ismert segédeszközök voltak.

A könyvtárhoz – mellyel az évek során szoros kapcsolatba kerültem – számos élményem fűződik. Ezekből csak egyet említek, mely jellemző a korszakra. 1959-től a Minisztérium épületében működő Pedagógiai Tudományos Intézetben dolgoztam, s szinte naponta lejártam az akkor alakult Országos Pedagógiai Könyvtárba. Részben olvasóként, részben „munkatársaként”, mert akkor gyűjtöttem az anyagot a Keleti-Baranyai folyóirat-bibliográfia⁴ folytatásához. A bibliográfiát másodállásban készítettem, s munkakönyvem bejegyzése szerint már 1961-ben

az OPK heti 12 órás részmunkaidős dolgozója voltam⁵. A munkát *Zibolen Endre*⁶ irányította, akit 1956-os „vétkei” miatt a könyvtárba száműzték. Én rendszeresen leugrottam Bandi Bácsihoz tanácsért, instrukcióért. Sokszor együtt indultunk haza, beszélgetve pedagógiai irodalomról, könyvekről, a neveléstudományról. Gyakori szakmai beszélgetéseinket mai napig sem felejttem el. Jellemző a korra, hogy figyelmeztetett, hogy nem tesz jót a jövőnek, ha sokat látnak bennünket együtt. Ennek ellenére baráti-szakmai kapcsolatunk tovább tartott. Kezdeményezője volt a *Magyar Pedagógiai Irodalom. Önálló művek. 1920–1944.* (Bp. 1970) című bibliográfiának. Nyilván a könyvtárban kialakult munkakapcsolat is hozzájárult, hogy rehabilitálása után, amikor kinevezték a Felsőoktatási Pedagógiai Kutatóközpont igazgatójának, helyettesének választott. A KÖNYVTÁR tehát ismét meghatározta életem alakulását.

Jegyzetek

- 1 Későbbi kutatómunkám során véletlenül akadtam nevére. A hölgy neve: Swalm Amade.
- 2 A New Deal („új irányvonal”) Roosevelt elnök által meghirdetett gazdaságpolitika, mely nagyban hozzájárult az 1920-as évek végén kitört gazdasági világválság letöréséhez.
- 3 A könyvtárban dolgozók közül sajnos csak Ujczné Orbán Magda és Kokovai Lajos nevére emlékezem.
- 4 Keleti–Barnyai szerzőpáros kezdetektől 1936-ig dolgozta fel a pedagógiai folyóiratok bibliográfiáját. Én ennek a munkának folytatására vállalkoztam. A bibliográfia 1962-ben jelent meg *Magyar nevelésügyi folyóiratirodalom* címen.
- 5 A részmunkaidőben végzett bibliográfia két éven keresztül készült. A munka pontos címe: *Magyar Pedagógiai Irodalom. 1920–1944. Önálló művek.* Bp. 1970. 352 p.
- 6 Zibolen Endre a hazai neveléstudomány kimagasló képviselője. 1956 szeptemberében a neveléstudomány helyzetével foglalkozó konferencián ő vállalta a tudományág 1945 utáni történetének kritikai elemzését. E tevékenységét a forradalom leverése után nehezményezték, pontosabban „büntették”, s a Pedagógiai Tudományos Intézet igazgatóhelyettesi állásából az OPK-ba helyezték.